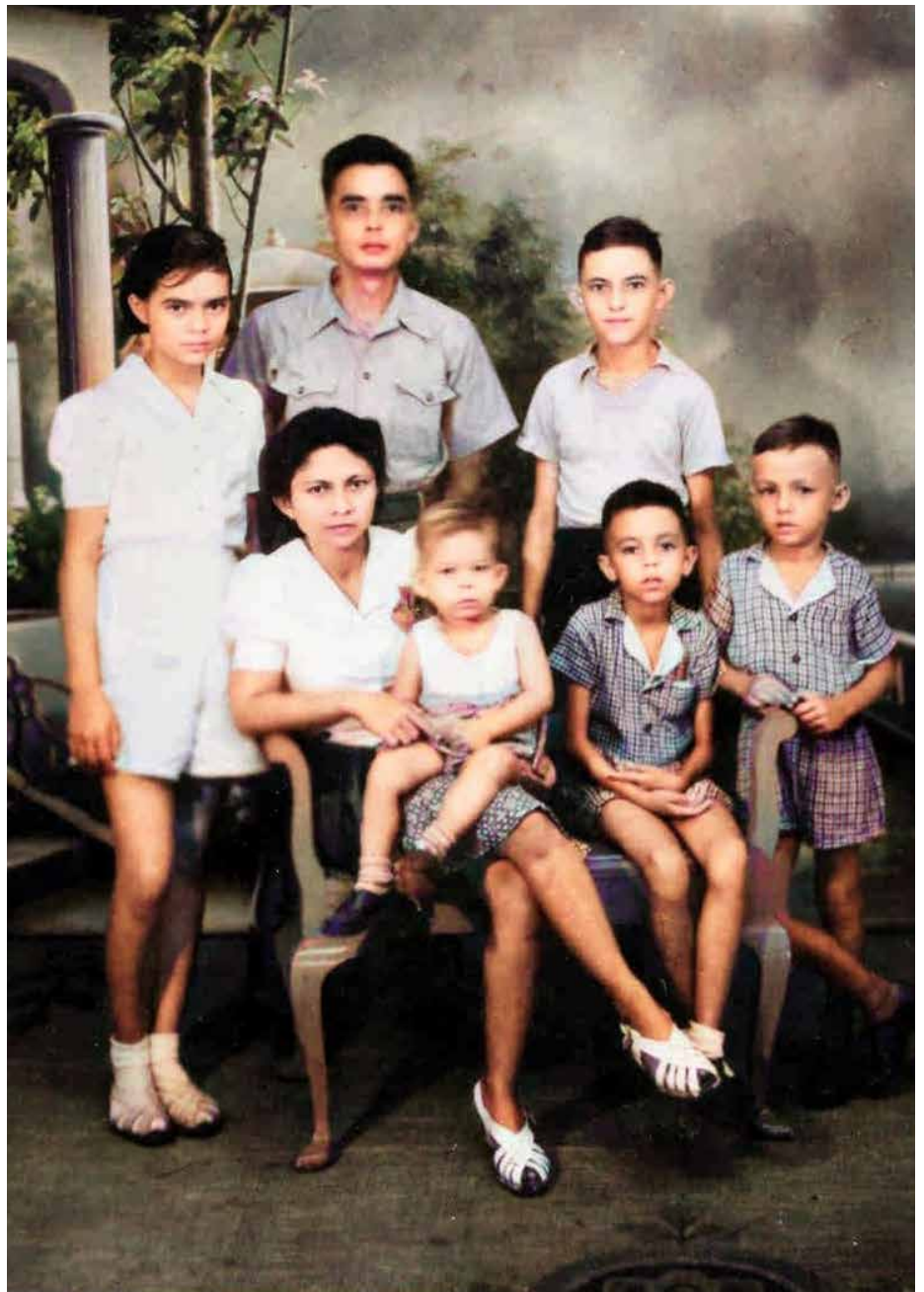

Het Buitenkamp op de gang

TEKST: RODY VAN CALCK

Het is warm in de kamer. Eigenlijk is het altijd warm in het verzorgingshuis. Overal. En het ruikt naar surine. We zijn met z'n drieën in het kleine verblijf waar mijn vader, Buddy, nu al drie jaar woont. Hij schuifelt onrustig rond, uit zijn ritme door al het bezoek. Hij legt wat tijdschriften op elkaar, doet de pennen netjes in een bakje, zet zijn gitaar recht op de standaard en loopt de gang op. Als hij na een rondje doelloos over de gang struinen weer naar binnen sloft, spreekt oom Boy hem aan en lukt het eindelijk om wat contact te maken. 'Bud, Bud. Luister eens lieve jongen. Ga eens rustig zitten.' Het werkt. Boys rustige stem, met nog altijd dat Indische accent erin, kalmeert mijn vader. Hij ploft neer in zijn luie blauwe stoel en lijkt te luisteren, al maakt hij geen oogcontact.

HET GEZIN VAN CALCK IN SINGAPORE IN 1946 (DAAR NAARTOE GEVLUCHT UIT SOERABAJA, JAVA), VOOR HET VERTREK VAN HET GEZIN NAAR NEDERLAND.

Ik zit op het bed en kijk om me heen. Ik zie het raamkozijn dat sloten heeft sinds mijn vader op zijn tweede dag hier via het raam naar buiten was geklommen. Op het kille zeil staat de blauwe leren stoel, het enige meubel dat herinnert aan zijn leven hiervoor. In die stoel zat hij avond aan avond LP's en CD's van zijn favoriete artiesten te luisteren. En op de avonden dat hij niet naar muziek luisterde, speelde hij zelf gitaar. Hij tokkelde dan wat fragmenten van Harry Sacksioni, of oefende zijn slaggitaar-ritmes voor de bandjes waarin hij speelde. In de kamer branden TL-lampen, op het zeil staan twee Ikea-kastjes en een kledingkast met slot. Dat slot moet voorkomen dat hij zelf kleding pakt en in dubbele lagen de dag doorgaat. Wat alsnog met regelmaat gebeurt, want niet elke verzorgster is even accuraat in het hanteren van de leefregels van een bewoner. Tegenover de kast staat het elektrisch verstelbare bed; voorbereid op een fase van bedlegerigheid. Daarnaast een wastafel waar hij in plast als hij de weg naar het gemeenschappelijke toilet weer eens kwijt is.

De kamer voelt kil en onpersoonlijk. De wissellijsten aan de wanden bieden me wat houvast. In een van de lijsten zitten twee foto's, een trouwfoto van mijn ouders en een foto van hen lachend aan een tafel in een restaurant. Het is een poging van mij om zijn herinnering aan mijn moeder levend te houden. Tevergeefs. In een andere lijst een foto van de laatste band waar hij jarenlang in speelde. Haagse indorock. Er hangen ook een kunstwerk van mijn moeder en een wajangpop aan de wand. Herinneringen aan wat allemaal niet meer is, realiseer ik me.

Oom Boy zit op een eetkamerstoel en ritst zijn vest los, hij heeft het ook warm. Hij kijkt me aan. 'Waar gaan we het vandaag over hebben?' vraagt hij. Sinds een paar maanden voeren we gesprekken met z'n drieën. Of eigenlijk met z'n tweeën en mijn vader zit erbij en kijkt ernaar. Soms lijkt hij te luisteren en soms reageert hij. Oom Boy en ik doen ons best om Nederlands-Indië en ook de tijd erna in Nederland levend te houden. Door erover te praten, blijft het bestaan. Hier krijgen de verhalen die nooit verteld mochten worden een plek. En oom Boy vertelt graag. Zijn hoofd is helder en zolang het kan deelt hij graag zijn verhalen over die tijd met ons. De reis naar het verzorgingshuis is een hele onderneming voor hem, maar hij heeft het graag voor ons over.

‘Hier krijgen de verhalen die nooit verteld mochten worden een plek.’

In mijn gezin werd niet gesproken over het verleden. Niet over de tijd in Nederlands-Indië en niet over de eerste periode in Nederland. Tijdens familiebijeenkomsten, de *kumpulans*, ging het over zieke tantes en hun wel en wee en werd er vooral graag gepraat over lekker eten. Het onderwerp Indië kwam niet ter tafel.

Ik werp een blik op mijn vader, die vanuit zijn blauwe stoel wat meer in het hier en nu lijkt te zijn, kijk oom Boy aan. 'Nou,' zeg ik, 'ik wil het vandaag hebben over de internering tijdens de Tweede Wereldoorlog, de tijd dat Japan in oorlog was

met Nederland en de periode die mijn familie in het jappenkamp heeft doorgebracht. U weet wel, waar Buddy is geboren. Weet u daar iets meer van? Hoe zij in het kamp leefden?'

Oom Boy kijkt me verbaasd aan.

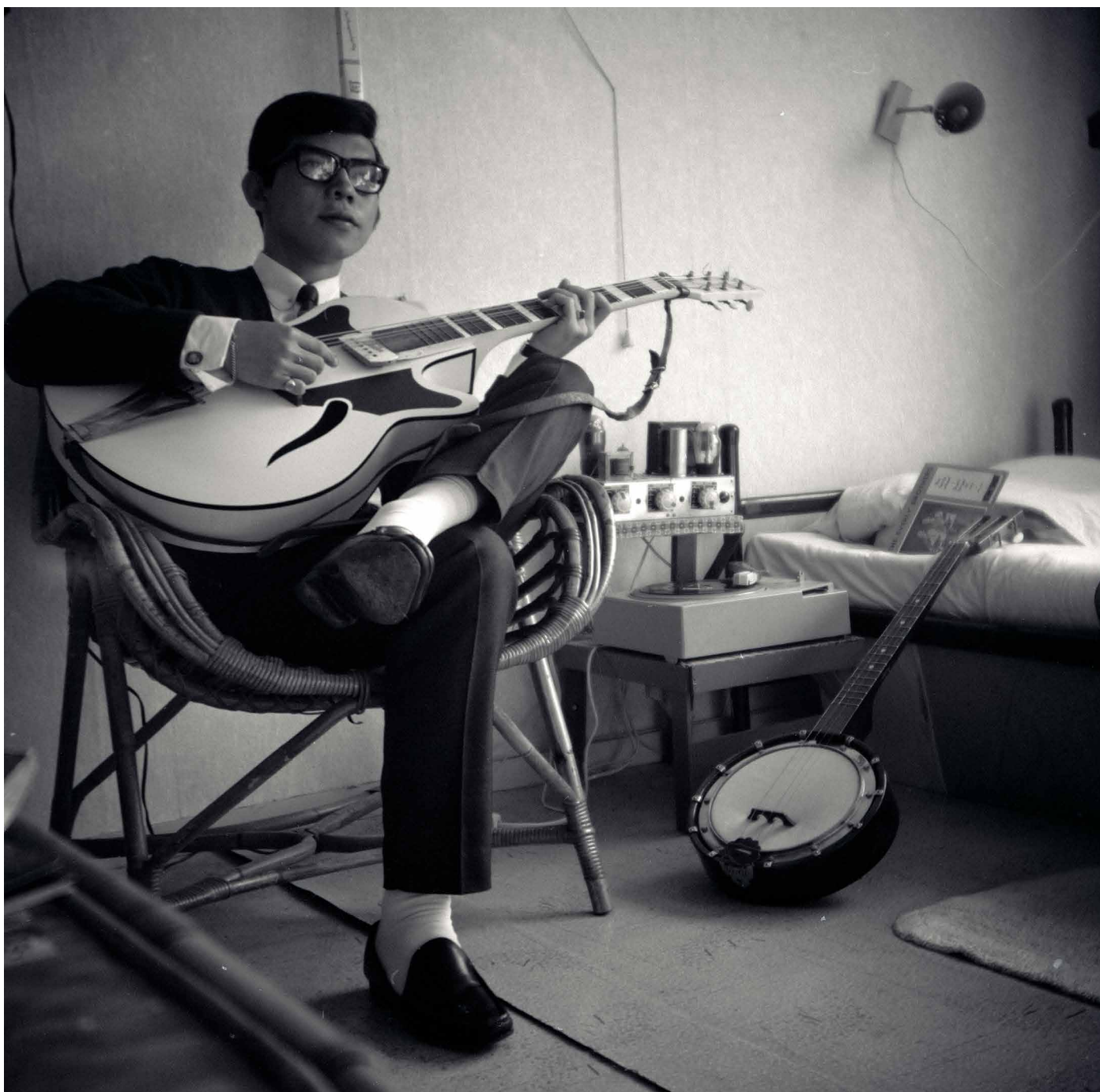
'Wat is er?' vraag ik.

'Nou...' antwoordt hij, 'jouw familie heeft in Surabaya helemaal niet in een jappenkamp gezeten, het waren Buitenkampers.'

'Buitenkampers...?' Ik laat het woord voorzichtig uit mijn mond rollen. Natuurlijk ken ik de term. Het was de Japanners tijdens de oorlog te doen om de Nederlanders. Zij brachten de oorlogstijd in de jappenkampen door. De Japanners hadden geen oog voor de inlandse bevolking, die lieten ze met rust. De Indo's: Nederlanders die zich in de loop van de tijd, soms generaties lang, hadden vermengd met de inlandse bevolking, vielen daar als groep tussenin. Zij woonden buiten het kamp tussen de Japanners aan de ene kant – die gemakkelijk uit hun slof konden schieten en dan de Indo's belaagden – en de inlandse bevolking aan de andere kant; waar de opkomende vrijheidsstrijd zich toen al keerde tegen de Indo's, die in hun ogen verbonden waren met de Nederlandse onderdrukker. Ze waren *te weinig* Nederlands om in het jappenkamp gevangen genomen te worden, maar *te veel* Nederlands om zich helemaal veilig te kunnen voelen. Ook al leefden ze in vrijheid.

'Ongelooflijk,' zeg ik, terwijl ik naar mijn vader kijk om te zien of hij reageert, maar hij lijkt eerder weg te dommelen.

'Mij is altijd verteld dat mijn familie in een jappenkamp heeft gezeten. Ik heb

PETER VAN CALCK ("BUDDY") IN 1964 MET ZIJN EERSTE GITAAR

duizend vragen gehad die ik nooit kwijt kon, maar dat dit deel van het familie-verhaal niet zou kunnen kloppen...! Ik kijk Boy verbaasd aan, laat dit nieuws even op me inwerken. 'Het geeft me ook meteen een onveilig gevoel. Het leven in een jappenkamp was vaak wreed, maar gestructureerd en je kreeg elke dag iets te eten. In het Buitenkamp was geen structuur en vooral vaak geen eten, toch?'

'Ja, dat klopt,' zegt oom Boy. 'Maar Buitenkampers waren het.' Hij sluit zijn ogen en begint te vertellen.

'Zoals je weet kon ik het goed vinden met mijn schoonmoeder, de moeder van Buddy, jouw oma Noes. Oma Noes heeft mij op de momenten dat we samen stonden te koken veel verhalen verteld. De verhalen die ik jou nu vertel, omdat

ze moeten voortleven. Zoals ik zei waren jouw familieleden tijdens de Japanse bezetting van Nederlands-Indië Buitenkampers. Het was een lastige tijd, waarin de oudste kinderen de straat op moesten om eten te zoeken voor het gezin met vier kinderen en er constante dreiging was om aangevallen te worden door Japanse militairen of boze inlanders. Wat het niet makkelijk maakte, was dat de

‘In mijn gezin werd niet gesproken over het verleden. Niet over de tijd in Nederlands-Indië en niet over de eerste periode in Nederland.’

buurvrouw een relatie aanging met een Japanse officier. De angst om gesnapt te worden met eten en spullen die hij zou kunnen afpakken, maakte de bewegingsvrijheid van het gezin nog kleiner. Want de officier had elke dag bewaking van Japanse militairen bij het huis staan, die vaak een sigaretje stonden te roken terwijl ze de omgeving goed in de gaten hielden.’

Ik veeg het zweet van mijn voorhoofd. Het is nog steeds warm. Zou het in Nederlands-Indië ook zo heet zijn? Ik kijk naar mijn vader, maar hij lijkt geen last te hebben van de hitte. Op het moment dat de koosnaam van zijn moeder, Noes, voorbijkwam, is hij opgeveerd. En nu luistert hij aandachtig naar oom Boy.

‘En toen kwam er ook nog een nakomertje: jouw vader, Buddy. Buddy werd ziek geboren. Wat er precies met hem aan de hand was, weet ik niet, maar het was duidelijk dat hij niet zou overleven als hij niet behandeld werd. Maar buitenkampers hadden geen toegang meer tot de zorg. Dagenlang lag Buddy te krijsen in zijn bedje en hij dronk niet. Na een aantal dagen trok jouw oma Noes de stoute schoenen aan en liep ze, hoe

zwak ze ook was zo kort na de bevalling, met Buddy op de arm naar het huis van de burens. Het hele gezin hield de adem in, maar oma Noes mocht naar binnen. Vijf minuten later kwam ze weer naar buiten, met de buurvrouw en de Japanse officier. De Japanse officier schreeuwde iets naar de militairen die op wacht stonden, waarop de militairen in de auto stapten en wegreden. Binnen dertig minuten kwamen ze terug met een Japanner die overduidelijk arts was: witte jas, stethoscoop rond zijn nek en een grote tas. Hij ging het huis van jouw familie binnen, waar Buddy nog steeds lag te krijsen. Wat de arts hem heeft gegeven weet ik niet, maar binnen een paar dagen was hij stil en dronk hij gulzig van de moedermelk. Zo werd wat eerst een angst was, een Japanse officier als buurman, een absolute zegen.’

Oom Boy heeft gezien dat Buddy aandachtig meeluistert. Buddy glimlacht: ‘Zie je. Nu weet ik eindelijk waarom ik de enige in ons gezin was die er geen probleem mee had om in Japanse auto’s te rijden. Of om Japanse stereo’s te kopen. Iedereen verklaarde mij voor gek, maar ik heb altijd gevoeld dat er ook goede Japanners zijn...’

Buddy staat op uit zijn blauwe stoel. Hij kijkt naar de stapel tijdschriften. ‘Deze zijn toch niet van mij?’ mompelt hij. Hij pakt de tijdschriften onder zijn arm en sloft de gang weer op zonder mij of mijn oom een blik waardig te gunnen. Iets later hoor ik vanaf de gang gefluit. Het zijn flarden van het nummer ‘Breekbaar’ van Harry Sacksioni. Oom Boy kijkt me aan. We glimlachen naar elkaar.

Link naar *Breekbaar*
van Harry Sacksioni